

สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ

National Institute of Animal Health (NIAH) Newsletter

ประจำเดือน เมษายน 2554 Volume 10 Number 4 April 2011

ISSN 1685-2206

โดย...สพ.ญ.จันทรา วัฒนเมธานนท์
กลุ่มปรสิตวิทยา

กุ้ง

นับว่าเป็นสัตว์น้ำที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจมาก เป็นที่นิยมของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ เป็นสินค้าส่งออกที่สร้างรายได้แก่ประเทศเป็นมูลค่ามหาศาลในแต่ละปี ทำให้ในปัจจุบันมีการทำฟาร์มเพาะเลี้ยงกุ้งกันอย่างแพร่หลายมากขึ้น นอกจากการจัดการฟาร์มที่ดีแล้ว เกษตรกรควรมีความรู้และตระหนักถึงเรื่องของโรคต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับกุ้งของเกษตรกรได้

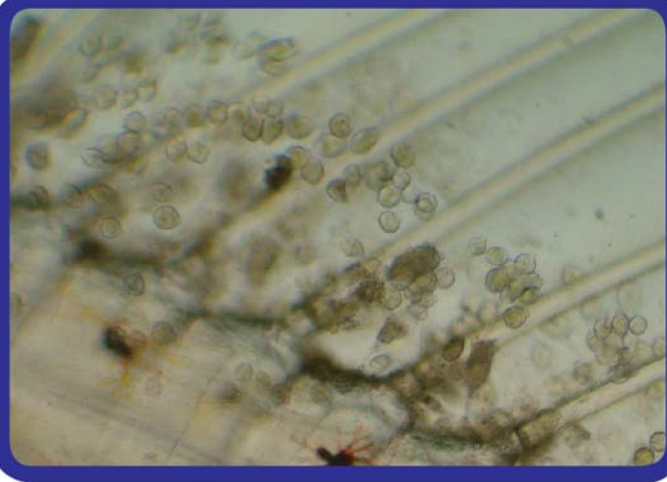
การติดเชื้อปรสิต เป็นปัญหาที่พบบ่อย เนื่องจากเชื้อปรสิตสามารถแพร่กระจายทั่วไปตามแหล่งน้ำที่มีสภาวะเหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของเชื้อ แม้ว่าเชื้อปรสิตอาจจะไม่ทำให้กุ้งแสดงอาการป่วยหรือตายหากมีปริมาณไม่มากพอ แต่ผลจากการติดเชื้อปรสิตอาจนำมาซึ่งผลผลิตที่ลดลงและเกิดปัญหาการติดเชื้ออื่นๆ แทรกซ้อน (Secondary infection) เช่น เชื้อไวรัส เชื้อแบคทีเรีย ตามมาได้

โรคปรสิตที่เป็นปัญหาในการเลี้ยงกุ้งที่พบบ่อย แบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ การติดเชื้อปรสิตภายนอก (External parasites) และปรสิตภายใน (Internal parasites)

1. การติดเชื้อปรสิตภายนอก

เกิดจากเชื้อโปรโตซัว ที่พบได้บ่อยว่าเป็นสาเหตุ ได้แก่ *Zoothamnium* spp., *Epistylis* spp. *Vorticella* spp. และ *Acineta* spp. เป็นต้น โปรโตซัวจะดำรงชีวิตอยู่โดยเกาะอยู่ตามเหงือก เปลือกกุ้ง และรยางค์ ซึ่งจะไปขัดขวางการหายใจและการเคลื่อนที่ของกุ้ง ส่วนใหญ่จะพบในกุ้งที่เลี้ยงในบ่อที่มีการจัดการคุณภาพน้ำไม่ดี และมีการเลี้ยงแบบหนาแน่นมาก (รูปที่ 1)

รูปที่ 1 เชื้อ *Zoothamnium* spp. จากเหงือกกุ้ง

อาการ กุ้งกินอาหารลดลง ผิวปกคลุมด้วยเมือก ไม่ลอกคราบ เหงือกมีสีแดง หรือน้ำตาล เห็นเป็นปุย สีขาวขุ่น อยู่รอบตัวกุ้ง หากพบในปริมาณมากและเกาะที่เหงือก จะทำให้กุ้งหายใจลำบากและตายได้

การวินิจฉัย ตัดเหงือก รยางค์ ขูดผิวหนังกุ้ง ทำ wet mount และนำมาตรวจภายใต้กล้องจุลทรรศน์

การรักษา ถ่ายน้ำเพื่อกระตุ้นการลอกคราบ ติดต่อกันหลายครั้ง หรือแช่ในฟอร์มาลีน ความเข้มข้น 50-100 พีพีเอ็ม นาน 30 นาที แต่ต้องใช้ด้วยความระมัดระวัง เนื่องจากจะทำให้ปริมาณออกซิเจนในบ่อลดลงได้

การป้องกัน ดูแลบ่อให้สะอาด ไม่ให้มีของเสียหมักหมม และถ่ายน้ำเพื่อกระตุ้นให้กุ้งลอกคราบ

2. การติดเชื้อปรสิตภายใน

2.1 โรคที่เกิดจากเชื้อไมโครสปอริเดีย หรือ โรคหลังขาว

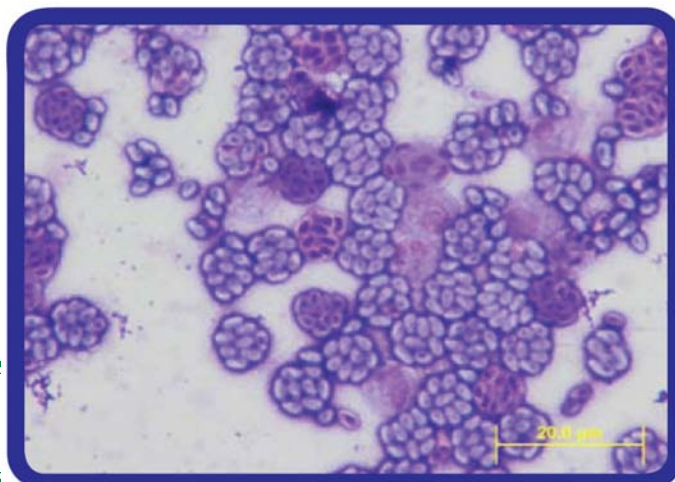
เกิดจากเชื้อไมโครสปอริเดียในสกุล *Thelohania*

อาการ ลำตัวโตเป็ลือกของกุ้งจะมีสีขาวคล้ายน้ำมันแทรกอยู่ในกล้ามเนื้อและอวัยวะอื่นๆ ทั้งลำตัวส่วนมากจะพบบริเวณส่วนหัวถึงกลางลำตัว กุ้งจะไม่กินอาหาร อ่อนแอ การเจริญเติบโตลดลง ลำตัวไม่แน่น และตายได้ (รูปที่ 2,3)

รูปที่ 3 ลักษณะสปอร์ของเชื้อไมโครสปอริเดีย เมื่อย้อมด้วยสี Giemsa (ที่มา: ชลอ ลิมสุวรรณ, 2551)

รูปที่ 2 กุ้งที่เป็นโรคหลังขาว ลำตัวโตเป็ลือกของกุ้งจะมีสีขาวคล้ายน้ำมัน (ที่มา: ชลอ ลิมสุวรรณ, 2551)

การวินิจฉัย - ทำ fresh smear จากส่วนที่มีสีขาวคล้ายน้ำมัน เมื่อนำมาตรวจภายใต้กล้องจุลทรรศน์ จะพบสปอร์ ซึ่งในแต่ละ vesicle จะประกอบด้วย 8 สปอร์ หากย้อมด้วยสี Giemsa จะมองเห็นสปอร์ได้ชัดเจนขึ้น

- การตรวจทางจุลพยาธิวิทยา

การรักษา ปัจจุบันยังไม่มีรายงานการรักษาที่ได้ผล

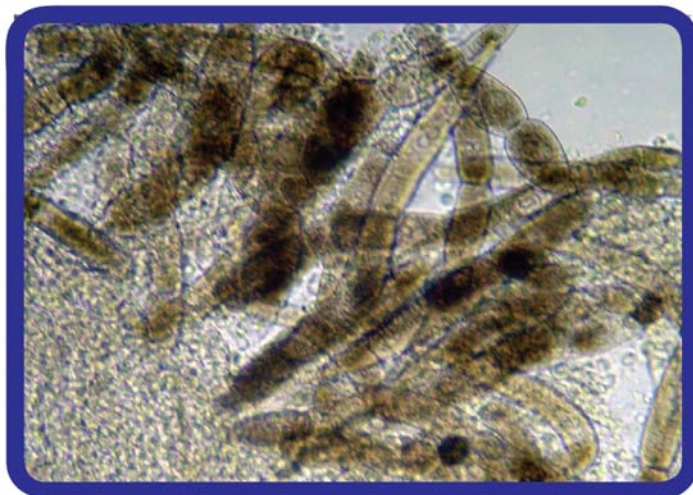
2.2 โรคกริการีน

เกิดจากโปรโตซัวใน class Gregarinea ก่อโรคโดยยึดเกาะที่ผนังลำไส้ กุ้ง ทำให้ลำไส้เกิดแผล (รูปที่ 4)

อาการ ส่วนใหญ่กุ้งมักไม่แสดงอาการ หากติดเชื้อเล็กน้อย แต่ถ้าติดเชื้อรุนแรงอาจพบว่า ลำไส้ส่วนกลางมีสีเหลือง การกินอาหาร และการเจริญเติบโตลดลง อาจพบโรคแทรกซ้อนร่วมด้วย ทำให้กุ้งตายได้

การวินิจฉัย ริดสีกุ้งออกจากลำไส้ และทำ fresh smear จากชิ้นในลำไส้ของกุ้ง จากนั้นนำมาตรวจภายใต้กล้องจุลทรรศน์ และการตรวจทางจุลพยาธิวิทยา

การรักษา มีรายงานการใช้กระเทียมสดบดละเอียด สามารถใช้ลดปริมาณกริการีนในลำไส้กุ้งลงได้ (วรวิทย์และคณะ, 2546)

รูปที่ 4 ลักษณะเชื้อมีรูปร่างเป็นทรงกระบอก (ที่มา: ธิดาพร จริภักดี, 2550)

2.3 การติดหนอนพยาธิ

หนอนพยาธิที่พบในกุ้ง มีทั้งพยาธิตัวเต็ม พยาธิตัวกลม และพยาธิใบไม้ ซึ่งพบได้เป็นครั้งคราว

อาการ กุ้งที่เป็นโรคพยาธิมักไม่แสดงอาการใดๆ และมักพบในฟาร์มที่มีการจัดการไม่ดี

การวินิจฉัย fresh smear จากชิ้นในลำไส้ของกุ้ง และการตรวจทางจุลพยาธิวิทยา

การรักษา ปัจจุบันยังไม่มีรายงานการรักษาที่ได้ผล

บรรณานุกรม

ชลอ ลัมสุวรรณ และคณะ. 2551. โรคไมโครสปอริเดียในการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไม. เรื่องเตรียมการประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 46 : สาขาประมง. หน้า 430-440

ทินรัตน์ ศรีสุวรรณ. 2551. คู่มือการตรวจและวินิจฉัยโรคในกุ้งทะเล. Thai-NIAH eJournal : ISSN 1905-5048, <http://www.dld.go.th/niah>, V3 N2 (September – December 2008)

ธิดาพร จริภักดี และคณะ. 2550. ปริสิต และแบคทีเรีย *Vibrio* spp. ในแม่กุ้งแชบ๊วย (*Penaeus merguensis*) จากธรรมชาติบริเวณอ่าวไทยฝั่งตะวันออก. การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 45 : สาขาประมง. กรุงเทพฯ. หน้า 592-602

วรวิทย์ ชัชวาลชัยพรณ และคณะ. 2546. การใช้กระเทียมสดในการกำจัดพยาธิ Gregarines ในกุ้งกุลาดำ. บทความวิชาการประชุม สัมมนาวิชาการกรมประมง ปี พ.ศ.2546. หน้า 88.

Some Diseases Of Cultured Prawns.” Online Available at: <http://www.fishdept.sabah.gov.my/download/diseases%20of%20cultured%20prawns.pdf>

จดหมายข่าวสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ

ISSN 1685-2206

วัตถุประสงค์	เพื่อเผยแพร่วิชาการด้านสุขภาพสัตว์โดยเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนข่าวสารวิชาการเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาด้านสุขภาพสัตว์และการเลี้ยงสัตว์ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านสุขภาพสัตว์
เจ้าของ	สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เกษตรกลาง เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทร. 0-2579-8908-14 โทรสาร 0-2579-8918-19
ที่ปรึกษา	สัตวแพทย์หญิงฉวีวรรณ วิริยะภาค รองอธิบดีกรมปศุสัตว์ นายสัตวแพทย์วิมล จิระชนะวัฒน์ ผู้อำนวยการสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ หัวหน้ากลุ่ม / ส่วน / ศูนย์ / ฝ่าย สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ

กองบรรณาธิการ

สัตวแพทย์หญิงพัชรี ทองคำคุณ	นายสัตวแพทย์เจษฎา รัตโนภาส	นางสาวพนม ไสยจิตร
สัตวแพทย์หญิงสุภาพร จัวงพานิช	สัตวแพทย์หญิงธวัลรัตน์ เกียรติยั้งอังสุลิ	นางสาวปิยะวรรณ เกิดพันธ์
นายสัตวแพทย์กิตติชัย อุ่นจิต	นายสัตวแพทย์ ดร.ทินรัตน์ ศรีสุวรรณ	นางสาวชนกพร บุญศาสตร์
สัตวแพทย์หญิงสมใจ กมลศรีพิชัยพร	นายสมชาย ช่างทอง	นายพลกฤต มหานาม

จัดพิมพ์และเผยแพร่	ฝ่ายถ่ายทอดเทคโนโลยี ส่วนบริหารจัดการสุขภาพสัตว์ สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ
สำนักงาน	ส่วนบริหารจัดการสุขภาพสัตว์ สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ เกษตรกลาง จตุจักร กรุงเทพฯ 10900
กำหนดออก	ปีละ 6 ฉบับ ทุกๆ 2 เดือน ฉบับละ 1,200 ชุด
พิมพ์ที่	โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย

* สามารถหาข้อมูลเรื่องที่เกี่ยวข้องจดหมายข่าวย้อนหลังเพิ่มเติมได้ที่....<http://www.dld.go.th/niah>

สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ
กรมปศุสัตว์ จตุจักร กทม. 10900
ที่ กษ 0609/พิเศษ

ในราชการกรมปศุสัตว์

ชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือน
ใบอนุญาตที่ 1/2521
ไปรษณีย์โทรเลขราชเทวี